

Magyar Natúrpark Szövetség

Natúrparkok jó gyakorlatai és együttműködési példái

Szilvácsku Zsolt PhD

tájépítész – jogász

Tájszintű Együttműködések Szakértői Munkacsoport

Magyar Natúrpark Szövetség alelnöke

MILYEN LEHETŐSÉGEKET REJT EZ A TÁJ?

MILYEN LEHETŐSÉGEKET REJT EZ A TÁJ?

Fejlődés

*„A fejlődés igazsága annak teljességében áll: nem lehet valóságos a fejlődés, ha nem **az egész ember és minden ember fejlődése.***

Ez a Populorum progressio központi üzenete, amely ma is, és mindig érvényes.”

(Caritas in veritate, 18.48)

A reziliencia egy **rendszer (személy, közösség, erdő, város, gazdaság) képessége a változásokhoz való alkalmazkodásra és a további fejlődésre.** A képesség, hogy sokkhatásokat és zavart – mint a gazdasági válság vagy a klímaváltozás – a megújulás és innovatív gondolkodás ösztönzésére használja. A reziliens gondolkodás magában foglalja a tanulást, sokféleséget, és mindenekelőtt a hitet, hogy ember és természet szorosan kapcsolódik, lényegében egy szocio-ökológiai rendszert alkot.

Reziliencia Központ, Stockholm

Fejlődés vagy hanyatlás?

A területi fejlődés olyan strukturális változás, a mely következtében

- a gazdasági, a kulturális, a politikai, az ökológiai és más tényezők viszonyrendszere, **kapcsolatrendszere fejlődik,**
- a megőrzés és a fejlesztés helyes mértékének irányába ható folyamatos előrehaladást kell, hogy jelentsen.

Akkor beszélhetünk a fejlesztés eredményeképpen fejlődéséről, ha legalább

- megőrizzük, sőt javítjuk a környezet, a táj **eltartó képességét,** az élőhelyek, élőlények **egészségét** és az ember **fizikai, szellemi, lelki egészségét.**

Amennyiben nincs tekintettel a fejlesztés ezekre a központi értékekre, akkor nem fejlődésről, hanem hanyatlásról, rombolásról, de legalábbis problémák gyártásáról beszélünk.

**Fenntarthatósági kultúra, környezeti és társadalmi tudatosság,
partnerség**

Társadalom

Társadalmi erőforrások
(személyi, kulturális, közösségi stb.)

**Fenntarthatósági szempontokat
érvényesítő menedzsment
szervezet**

Társadalmi terhelések
(kapcsolatok, kompetencia, munkaképesség elvesztése stb.)

Erőforrás és

Területhasználat

**projektek
megvalósítása**

Források

**/amit és ahonnan
felhasználunk/**

Nyelők

**/amit és ahová kibocsátunk,
szennyezünk**

Biodiverzitás

Ökoszisztéma

A natúrpark egyrészt eszköz, másrészt és főként cselekvő értékközösség!

A natúrparkok főbb tevékenységi területei a **magyar 5 pilléres modell** alapján a következők:

- 0. pillér – A tájszintű együttműködés szervezése, folyamatos működésének segítése,** a tájegységet átfogó kezdeményező, egyeztető és szervező tevékenység. A natúrpark sikerének kulcsa a térségi szereplők szoros együttműködése, szemben a hasonló célokat kitűző szervezetek versengésével.
- 1. pillér – A természeti és kulturális örökség felelős közösségi kezelése:** a táj és a kulturális értékek gondozása, ápolása és megőrzése. A táj érdekes karakterelemeinek és a tájértékeknek védelme, az élőhelyek, fajok fennmaradását szolgáló tudás és ismeretek alkalmazása.
- 2. pillér – Környezeti nevelés, szemléletformálás, táji tudásmenedzsment:** a helyi lakosság és a natúrpark területére érkező látogatók tudásának megerősítése, fejlesztése, szemléletének formálása a helyi természeti és kulturális örökség értékeinek, valamint a megőrzésükre tett erőfeszítések bemutatásán keresztül.
- 3. pillér – Fenntarthatóan működő térség kialakítása és fejlesztése:** a természeti és kulturális örökségen, valamint a táji adottságokon alapuló, a táji értékeket a helyi közösségek bevonásával megőrző, gyarapító fejlesztések támogatása (pl. helyi termékek, piacok, a megőrzést és bemutatást támogató infrastruktúra fejlesztése, gazdasági együttműködések).
- 4. pillér – Turizmus és pihenés:** a táj szépségére, harmóniájára, természeti és kulturális adottságaira, sajátos értékeire építő és azt fenntartó turisztikai és rekreációs kínálat megfogalmazása, a gyógyulást és pihenést elősegítő termékfejlesztés, desztináció-építés, turisztikai piacra vitel, közös értékesítés segítése, támogatása.

A TÁJSZINTŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS HATÁSA A MEGÉLHETÉSRE ÉS AZ ÉLHETŐSÉGRE 1.

Hozzáadott érték az egymásra épülés révén

- A különböző fejlesztések egymást erősítő, szinergikus hatása a térségi adottságokból származó komparatív előnyök kiaknázása

Ismertség, marketing

- Natúrpark, mint brand, érthető és erős marketing üzenetet hordozó név, hozzájárul a vállalkozások, a térség ismertségéhez

Valorizáció

- A térség, a táj és az egyes szereplők, közösségek értékei ismertté, elismertté válnak, újabb értékek jönnek létre

Takarékosság, célszerűség

- párhuzamos kapacitások kiépítésének elkerülése (pl. bizonyos munkagépek beszerzése, vagy szolgáltatás, vagy tó kialakítása a szomszédos településeken stb.)

Közös alapértékek menti elköteleződés

- kiszámíthatóbb együttműködések, összehangoltabb jövőképek, nehézségekkel történő megküzdés során stabil alap a közös értékek támasza

A TÁJSZINTŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS HATÁSA A MEGÉLHETÉSRE ÉS AZ ÉLHETŐSÉGRE 2.

Áttekinthetőség

- Társadalmi szempontból elég nagy ahhoz, hogy a helyi érdekeken túl lépve, azok kötöttségeiből kilépve együttműködések alakulhassanak ki, másrészt pedig elég kicsi ahhoz, hogy áttekinthető legyen.

Táj, mint összetartó egység, identitásképző

- Ökológiai szempontból kezelhető egység, társadalmi szempontból tere a táji identitás erősítésének, a közösségi összetartozásnak is („Itt bekanyarodva nyílik ki a táj, érzem, hogy hazaértem.”)

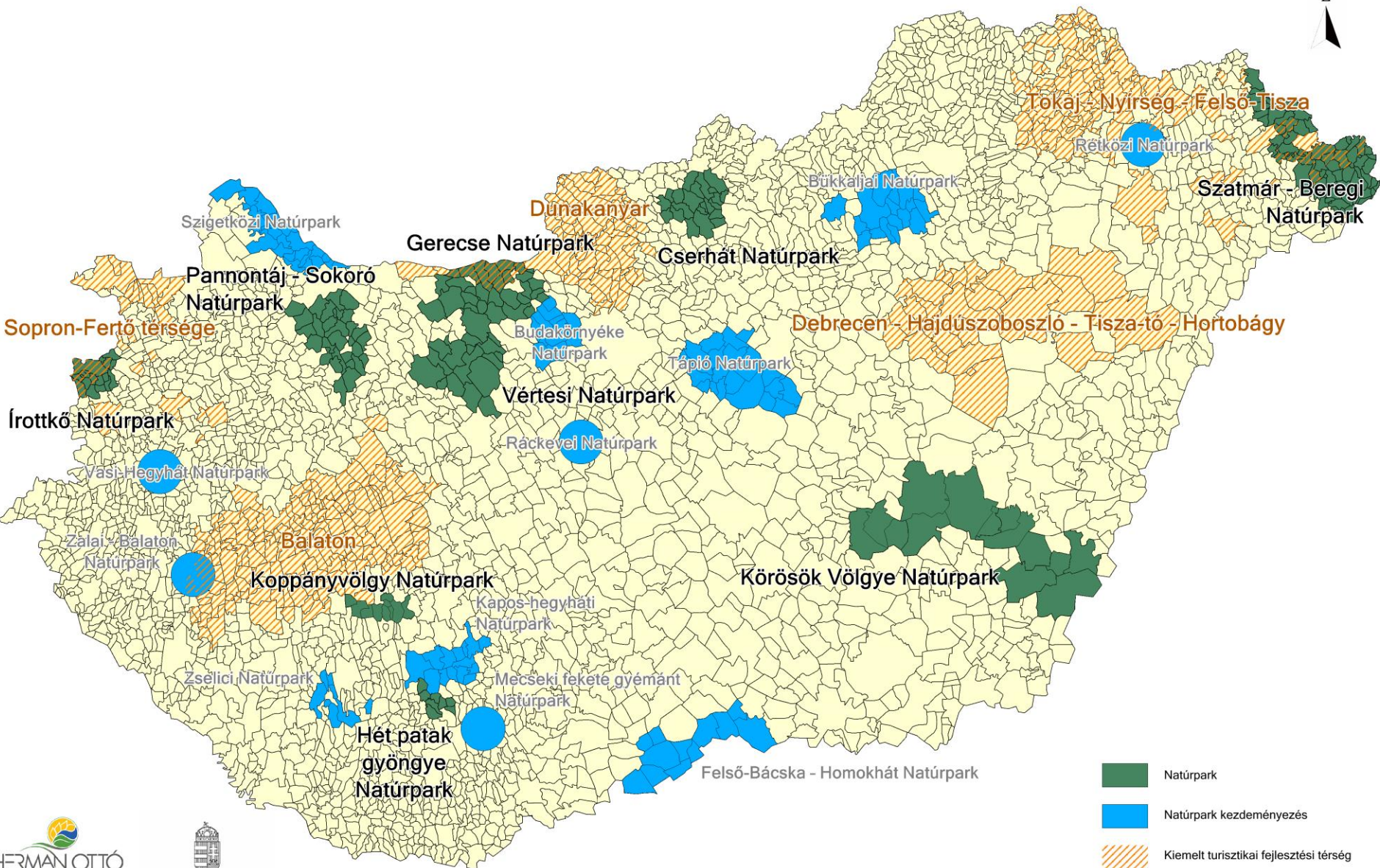
Fejlett és sokrétű kapcsolatrendszer

- Szektorok és ágazatok, különböző táji, térségi szövetségek, kölcsönös kiegészítő, szolgálatatási, egyeztetési hálózatok kialakulása

Felemelés, fejlődés és integrált szemlélet

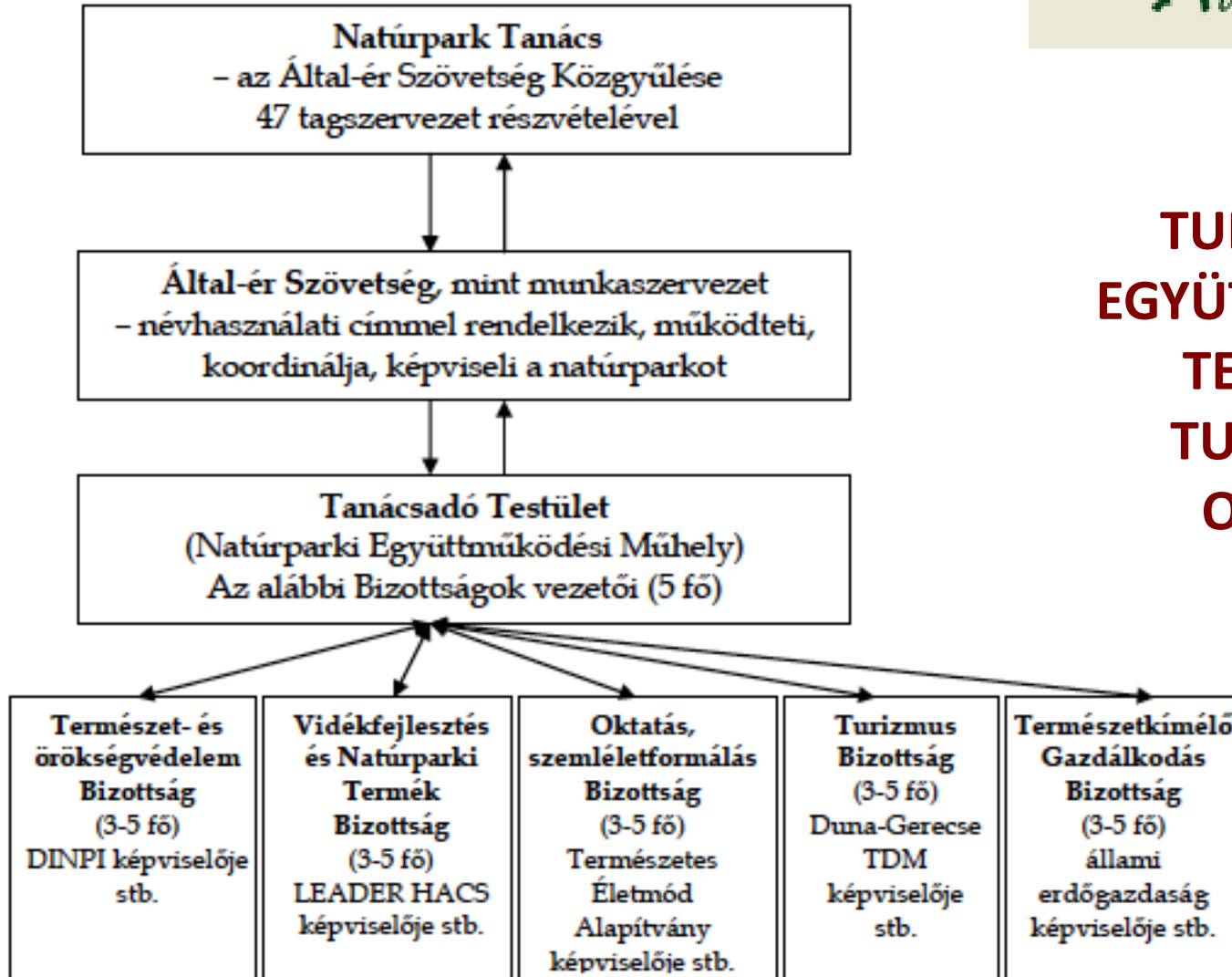
- Megőrzi, sőt javítja a környezet, a táj eltartó képességét, az élőhelyek, élőlények egészségét és az ember fizikai, szellemi, lelki egészségét, teljesítő képességét

A meglévő és tervezett natúrparkok térbeli viszonya a kiemelt turisztikai fejlesztési térségekhez (2017. szeptember)

- Natúrpark
- Natúrpark kezdeményezés
- Kiemelt turisztikai fejlesztési térség

Gerecse Natúrpark - Szövetségi működés

**TUDATOS ÉS
EGYÜTTMŰKÖDŐ
TERVEZÉS,
TURIZMUS,
OKTATÁS**

A Gerecse Natúrpark

- A helyi TDM szervezettel (Tata és környéke Turisztikai Egyesülettel) kiváló az együttműködés. **Tudatos felmérésekre, stratégiai szemléletre és gondolkodásra alapozott sokrétű eszközrendszer, együttműködési hálózat.** /Duna-Gerecse kedvezménykártya/
- A térségi TDM-mel karöltve az elmúlt években **5 tanösvényt** építettek ki a Gerecse Natúrparkban. A **tatai Fényes Tanösvényhez** a Natúrpark adta a szakmai háttérrel és az elmúlt évben már több, mint 40 ezer fizető látogatója volt.
- Megvalósítás alatt áll a **Gerecse Natúrpark látogatóközpontja** Bajóton (a péliföldszentkereszti szalézi zarándok helyszínen) és várhatóan 2019-ben megnyílhat.
- Tervezési kultúra fejlesztése Tata példáján** és a nagy elődökre építve (Magyary Zoltán)

MAGYARY-TERV

Jó alap a natúrparki, tájszintű kibővítéshez

I.	Mikoviny Sámuel vizek és zöldfelületek program	50
I/1	Tata az élő vizek városa program	51
I/2	Tatai zöld táj program	55
II.	Fellner Jakab településfejlesztési program	66
III.	Öveges József oktatási, kulturális, sport,	
IV.	Esterházy gazdaságfejlesztési program	129
V.	Giesswein Sándor szolidaritási program	147
VI.	A megvalósítás útja.....	161
VI/1	A kitörési pontok, prioritások meghatározása	161
VI/2	Tatai pénzügyi alapok.....	165
VI/3	A város egészének bevonása.....	165

Cserhát Natúrpark

Ember – Táj – Kultúra

Cserhát NAP gazdag a turisztikában, **tájfajták** feltérképezésében, megőrzésében elért eredményeit, a **helyi tudás fejlesztési gyakorlata**, tapasztalatait, a **közösségfejlesztést** tekintve, aminek része települési kapcsolattartói hálózata, amely mintaértékű.

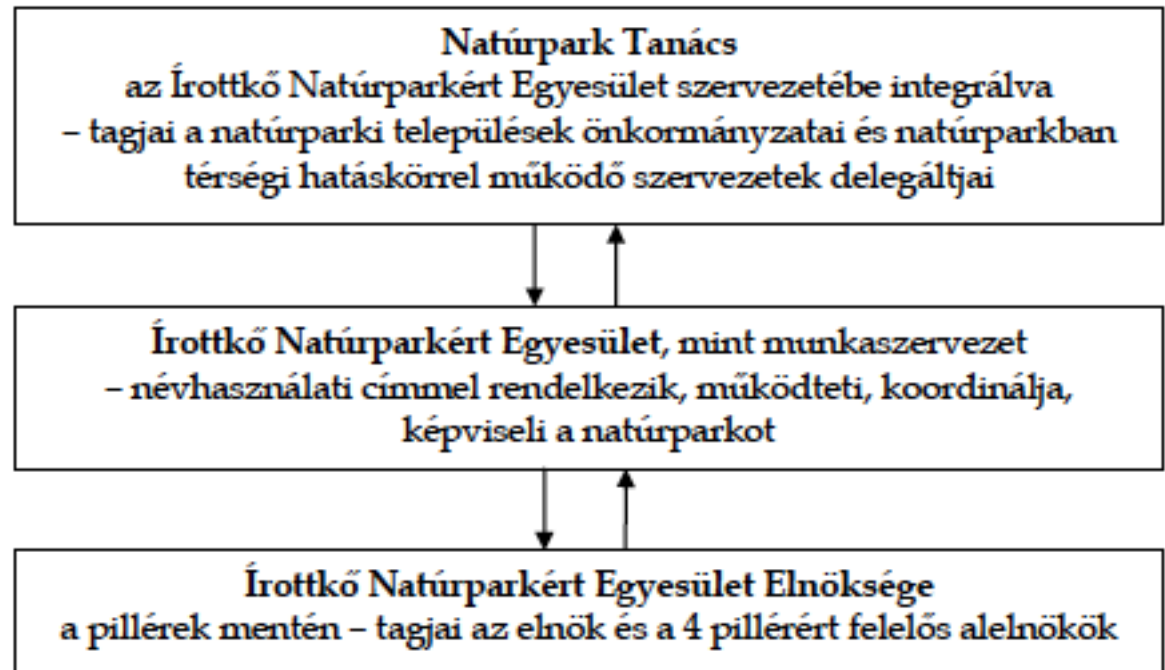
Az iskolákkal kapcsolatos programok, környezeti neveléshez kapcsolódó segédanyag összeállítása, iskolakertek támogatása szintén említést érdemel és összefogásra épül.

Több mint 260 km hosszú zöldút kialakítása, mobil túraalkalmazások és értékbemutás.

- Eltérően a többi turista útvonaltól, a Natúrpark településeit, látnivalóit köti össze és nem átvezet a területen. A zöldúton vannak leágazások, hurkok, körtúrák, amik mind a Natúrpark jobb megismerését és a vendégek helyben tartását célozza.

- Van egy okostelefonnal használható alkalmazásunk is, ami offline módban is pontosan követhető túra navigációs rendszer.

- Natúrpark Értéktár, a honlapon megtalálható és a túra navigációs rendszer segítségével is elérhető.

A HATÁROK NÉLKÜLI TURIZMUS, OKTATÁS, EGYÜTTMŰKÖDÉS

- Írottktő NAP keretében felhalmozott **kulturális, turisztikai, együttműködési és oktatási, illetve nemzetközi tapasztalatok**, tanulságok, eredmények és nemzetközi kapcsolatrendszer, tőkéje.
- Az **évtizedes összefogás és együttműködés** civilek és szakmai szervezetek között az összefogás, az együttműködés, a lakosság felé nyújtott programokban nagyszerű közös eredmények.
- **Civil és önkormányzati elköteleződés** (turinform iroda, turizmus kártya, natúrparki termékek boltja, túraútvonalak stb.

Az Írott-kő Natúrpark 2009-ben elnyerte az Európai Bizottság által kiírt pályázaton az "European Destinations of Excellence" azaz a "Kiváló Európai Desztinációk", vagyis a „Magyarország legjobban fejlődő ökoturisztikai desztinációja” címet.

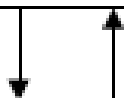
- Miénk itt a rét (Madarak és Fák Napja, ÖNPIG közreműködés)
- EDEN-napok (az EDEN-díj emléklére ökonap)
- MESE-túra (jelmezbe öltözött önkéntesek által segített mesejelenetekkel tarkított hegyi-túra gyermeknapra),
- vetélkedősorozat, amit 6. év rendeznek meg, és most az országos döntő - ebből hagyományt teremtődött.

Az értékek megismerésének, megőrzésnek egyik nagyszerű, korosztályfüggetlen formája a vetélkedő (pl családi csapatok!), de nagyon fontos része ennek a gyakorlati feladatok kitalálása is!

Fontosok a menedzsment, az önkormányzati együttműködés, és a natúrpark elhivatott munkatársai, nélkülük semmi nem menne.

Natúrpark Tanács

– a natúrparki települések önkormányzatai,
azaz Natúrpark Tanács tagok részvételével

Pro Vértés Természetvédelmi Közalapítvány

– névhasználati címmel rendelkezik, képviseli a
natúrparkot és a Pro Vértés Nonprofit Zrt-vel
együttműködésben biztosítja a működtetést, koordinációt

**AZ ÉRTÉKKÖZÖSSÉG-
ÉRTÉKGAZDÁLKODÁS-
KÖZÖSSÉG ÉS A
TERMÉSZET
SZOLGÁLATA**

- Vértés NAP keretében felhalmozott **táj- és gazdálkodási tapasztalatok, mintagazdasági modell és kutatási, oktatási gyakorlat.** (Példaértékű minta számos natúrpark számára, nem csupán mint saját és bérelt tulajdonnal bíró natúrpark, hanem mint minta a NAP-ok területén gazdálkodók számára.
- **Kulturális örökség feltárása és gyarapítása** – filmek, fotóarchívum 12 000 fényképet és diát digitalizáltak, közel 3000 db kiadványt gyűjtöttek
- **Helyi termékek** kiváló minőségben
- **Oktatási programok** óvodától egyetemig, kezdőtől szakértőig
- Gazdaképzés, Hosszú téli esték a Gesznerházban – **minőségi kapcsolatok fejlődése**

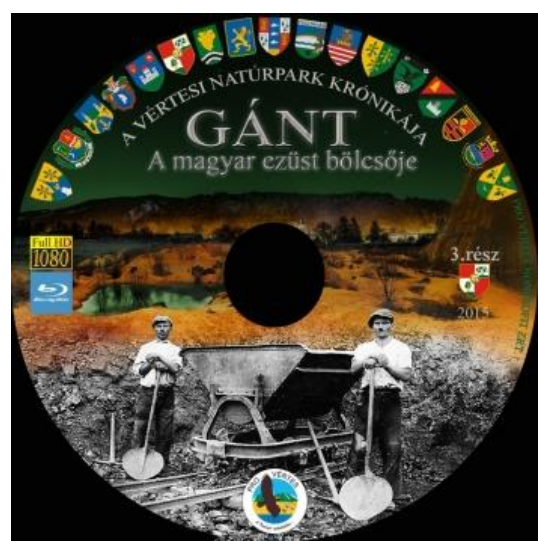
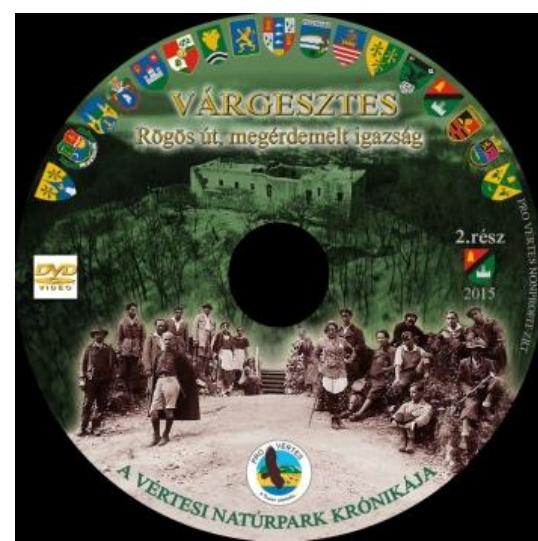
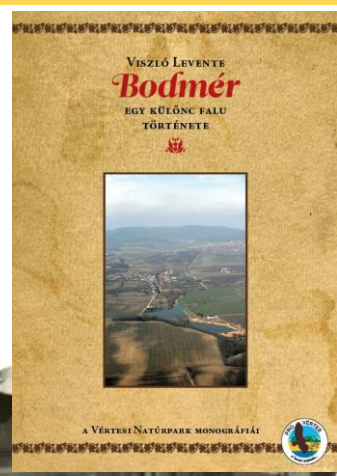
A Vértesi Natúrparkban végzett hagyományos természetgazdálkodás:

- biztosítja a természeti értékek (fajok és élőhelyek) védelmét és fennmaradását,
- fenntartja a tájképi sokféleséget,
- az extenzív, külterjes tartással segíti az őshonos állatok génmegőrzését,
- élőhely-rekonstrukciókat és élőhely-fejlesztéseket, valamint tájrekonstrukciót valósít meg,
- elősegíti az egészséges, magas tápértékű termékek létrejöttét (**Csíkvarsai Csípős Csodafalat** elnevezésű, szürkemarha húsból készült szalámi, amely hagyományos készítési módnak, valamint az egyedi fűszerezésének köszönhetően töretlen népszerűségnek örvend, sőt csemege változatban is ismertté vált. Az elmúlt években bivalyszalámi készítésével is foglalkoznak már.)
- hagyományos tájhasználatot valósít meg,
- elősegíti az eltűnő életformák, ősi népi mesterségek és az ezekhez kötődő hagyományok felélesztését.

A TERMÉSZETKÍMÉLŐ GYEPGAZDÁLKODÁS

HAGYOMÁNYŐRZŐ SZEMLELET
MODERN ESZKÖZÖK

Hét Patak Gyöngye Natúrpark

Közös Ügyeink

Állampolgársági részvételi modell az Alsómocsoládi Körjegyzőségben

Kiemelkedő alsómocsolád és a Hét Patak Gyöngye NAP település-, térség-, közösségfejlesztési és szegénység elleni küzdelemben felhalmozott tudása, kapcsolatrendszere (nemzetközi is!), tapasztalatai, eredményei.

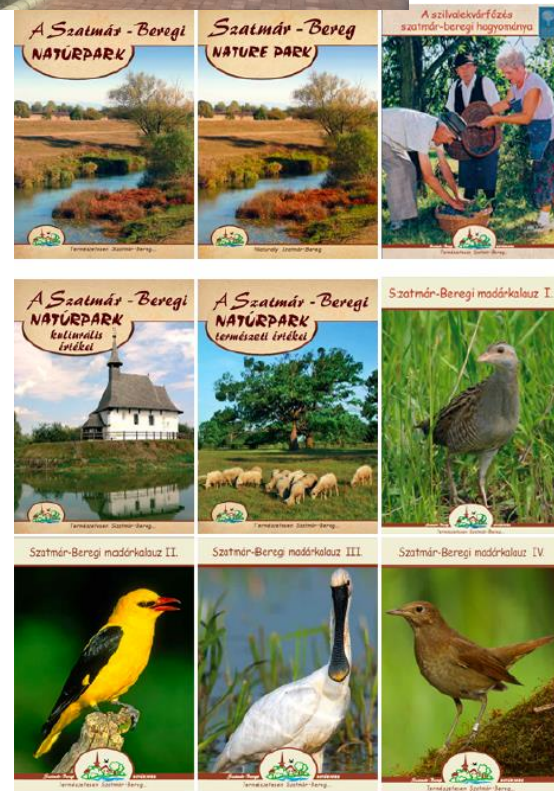
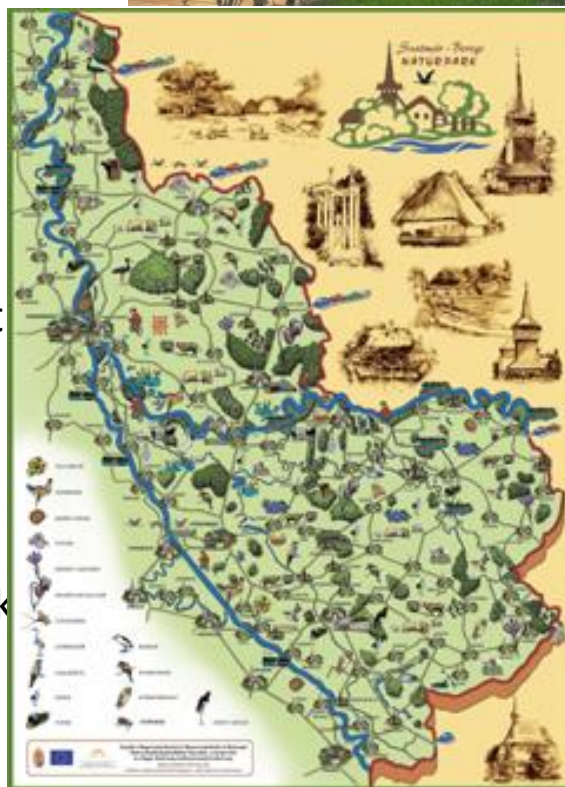
Kemény Bertalan Falufejlesztési Díj átadásának otthona is Alsómocsolád

Néhány turisztikai eredmény

- Kárászon van gombászház, bemutatóteremmel, gombafesztivált tartanak és gombaszakértővel rendszeres gombásztúrákat
- Alsómocsoládon az oktatást és a tudományos megoldások összekapcsolása a természettel, minősített erdei iskola, az interaktív természettudományos kiállítás, planetárium
- Számtalan Alsómocsoládon az új technikai lehetőségeket használva QR kódos, okostelefonon használható, mesés-játékos alkalmazással lehet végigjárni a turisztikailag kiemelt helyeket.

Szatmár-Beregi NAP

- korábbi tájgazdálkodási (ÉTT), természetvédelmi, oktatási, nemzetközi együttműködési tapasztalatai, tájkataszterezés
- táji gasztronómiai értékvédelmi, illetve oktatási tapasztalataik. A Szatmár-Beregi szilvalekvár főzés hagyományát sikerült a nemzeti szellemi kulturális örökség részévé tenniük (hasonlóan az Írottkő kőszegi 'Szőlő-jövés ünnepéhez')
- együttműködésben jött létre a natúrpark látogatóközpontja, amelyet jelenleg a kisari önkormányzat üzemeltet.
- minőségi kiadványaik, térképeik, plakátjaik, képeslapjaik mintaértékűek

A Bereg kulturális értékei

A Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el a "Bereg kulturális értékei" című kiadványt. A kiadvány célja a Bereg régió kulturális örökségének megismerését és népszerűsítését. A kiadványban szerepel a régió történelmi és kulturális értékeinek leírása, valamint a régió turisztikai lehetőségei. A kiadványt a Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el.

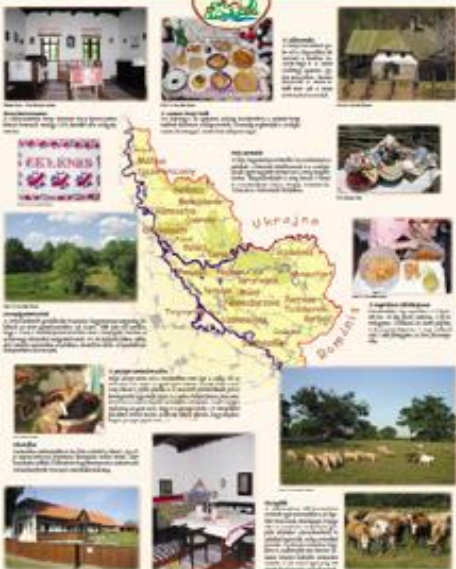
A szatmár-beregi táj

A Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el a "A szatmár-beregi táj" című kiadványt. A kiadvány célja a Bereg régió természeti örökségének megismerését és népszerűsítését. A kiadványban szerepel a régió természeti értékeinek leírása, valamint a régió turisztikai lehetőségei. A kiadványt a Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el.

A Szatmár-Bereg hagyományai

A Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el a "A Szatmár-Bereg hagyományai" című kiadványt. A kiadvány célja a Bereg régió hagyományos kultúrájának megismerését és népszerűsítését. A kiadványban szerepel a régió hagyományos értékeinek leírása, valamint a régió turisztikai lehetőségei. A kiadványt a Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el.

A Szatmár kulturális értékei

A Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el a "A Szatmár kulturális értékei" című kiadványt. A kiadvány célja a Szatmár régió kulturális örökségének megismerését és népszerűsítését. A kiadványban szerepel a régió történelmi és kulturális értékeinek leírása, valamint a régió turisztikai lehetőségei. A kiadványt a Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat és a Magyar Turizmus Hivatal közösen készítette el.

Körösök Völgye NAP fejlesztési beruházási, fejlesztési eredményei, tapasztalatai, oktatási, működési eredményei és nemzetközi kapcsolatrendszere és tőkéje hatalmas érték.

Körösök Völgye eredmény a több mint 2 milliárd Ft értékű beruházás, köztük

- a békési kishajó kikötő, vagy
- a békéscsabai látogató központ,
- a mezőberényi madarak háza.

Ezek a beruházások nem jöttek volna létre, ha nincs az egyesület, mint a generáló szerv és a megvalósító is egyben. **Szolgáltatói kapacitás és kompetencia.**

Közel 100 km kerékpárút, amit az Natúrpark valósított meg a településeket összefogva.

Folyamatos a szemléletformálás a tagtelepüléseken.

A natúrpark munkaszervezete a térség szereplőit, és ezek közt főként az önkormányzatokat szervezni tudta pártállástól és kormánytól függetlenül egy adott, kitűzött és jól meghatározott cél érdekében.

TÁPIÓ-VIDÉK

Turizmus és pihenés

Lovas központ, horgásztó, terepíjász centrum, szállás- és vendéglátóhelyek

Tematikus útvonalak (Kincsem Vágta Lovastúra, 1848-49-es honvédek nyomában, Tápió vidékének tájházai, tájfajta növények bemutatása, Madárbarát Tápió, épített örökség túra)

Turistaútvonalak, tanösvények, zöldsút

Látogatóközpontok, fürdőfejlesztések

Attila palota és témapark

Programok, rendezvények (összehangolás!)

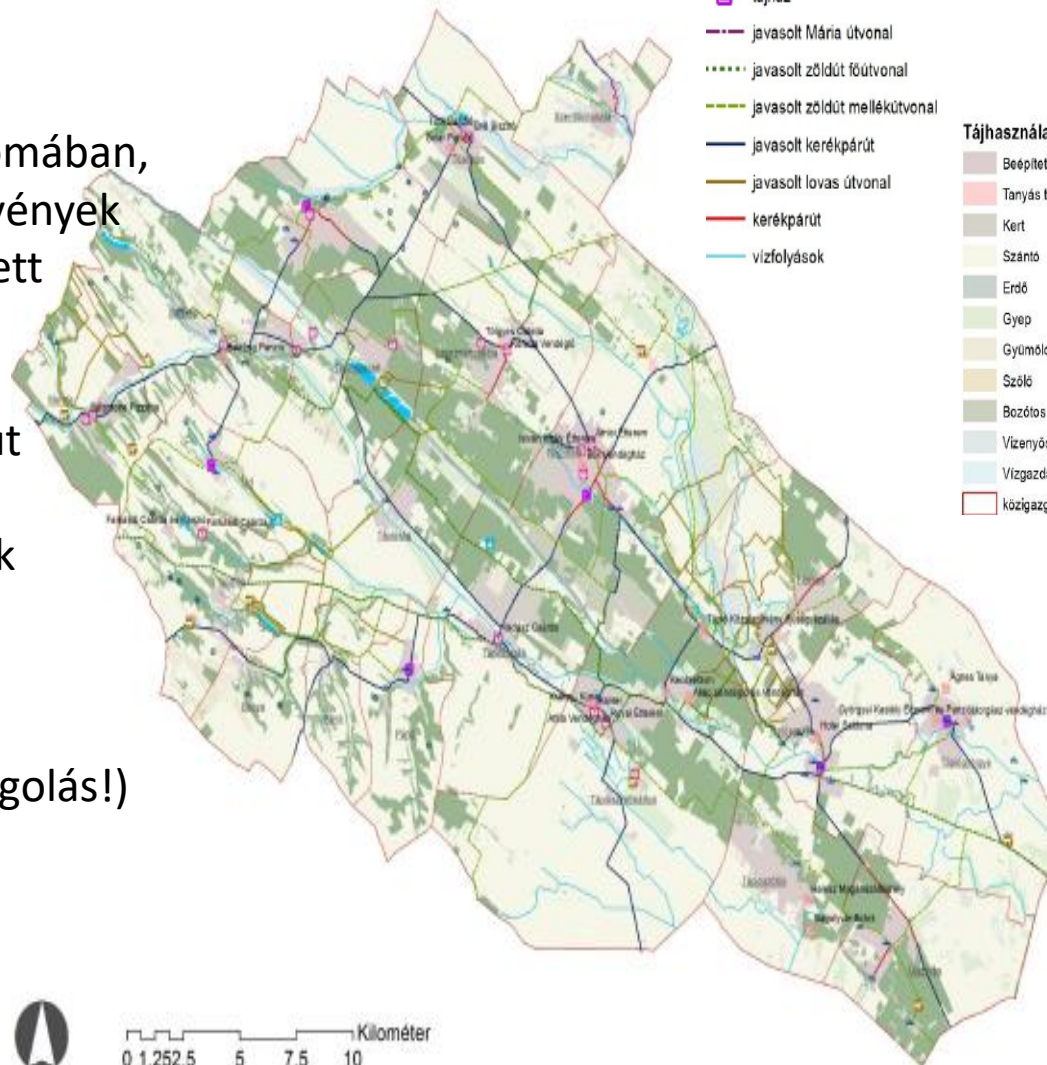
Csomagajánlatok a tartózkodási idő növelésére

Jelmagyarázat

- időszakos forrás
- állandó forrás
- ⛑ kút
- 🏠 lovarda
- 🍽 étterem
- 🏠 szállás
- 🏕 kemping
- 🏡 tájház
- javasolt Mária útvonal
- ⋯ javasolt zöldsút főútvonal
- javasolt zöldsút mellékútvonal
- javasolt kerékpárút
- javasolt lovas útvonal
- kerékpárút
- vízfolyások

Tájhasználatok

- Beépített terület
- Tanyás terület
- Kert
- Szántó
- Erdő
- Gyep
- Gyümölcsös
- Szőlő
- Bozótos
- Vizenyős, mocsaras terület
- Vízgazdálkodási terület
- közigazgatási határ

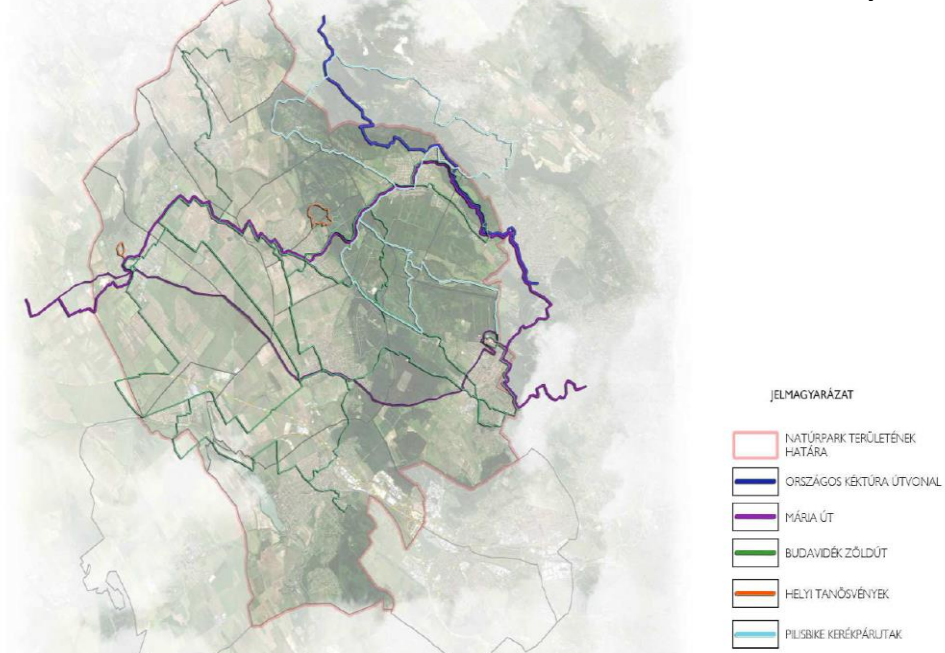

BUDAKÖRNYÉKE

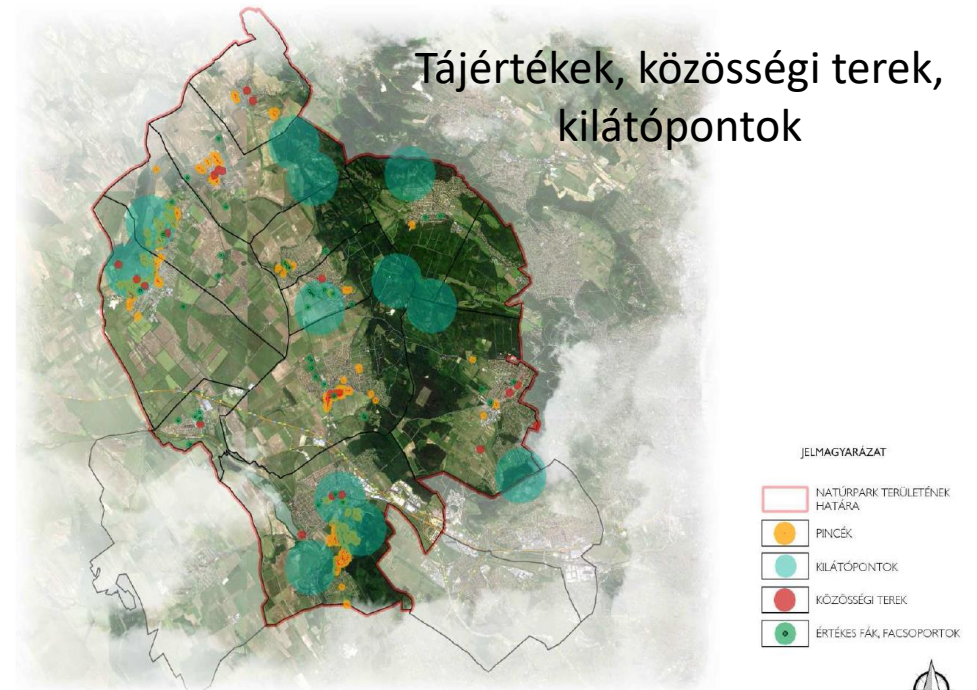
Turizmus és pihenés

- Főváros közelségének kihasználása (lakosság, külföldi turisták)
- Közvetlen zöldutas megközelítési lehetősége egyedül állóan a budapesti agglomerációban
- Változatos jármódok (lovas, gyalogos, kerékpáros stb.) hálózatai
- Egészségturizmus fejlesztési lehetősége (működő szolgáltatók, együttműködése: erdészet-kórház stb.)
- Minőségi közösségi gasztronómiai, fesztiválprogramok
- Vallási, közösségi programok (zarándoklatok, Mária-út stb.)

Zöldutak, túraútvonalak, tanösvények

Tájértékek, közösségi terek, kilátópontok

Miért van szükség együttműködésre?

Miért táji szinten van szükség együttműködésre?

Ami biztosan közös az itt élőkben:

1. **ITT**, ebben a tájban élnek, ill. 2. **MOST** élnek e tájban

Natúrparkok gyakorlatának sajátosságai 5 pontban:

1. Tájegységi identitás, összetartozás, értékközösség
2. Sokszereplős, szektorokat összekötő együttműködések
3. Természeti és kulturális értékközpontúság
4. Társadalmi kapcsolatok és életképesség tudatos fejlesztése
5. Helyi erőforrásokra építő hagyományos tudást és innovatív megoldásokat ötvöző gyakorlat

A natúrparki turizmus a helyi gazdaságfejlesztés és szemléletformálás részeként a helyiekről és a turistákról egyaránt szól.

Köszönöm a figyelmet!

Szilvácsku Zsolt PhD
szzs.uni@gmail.com